

УДК 811.161.2'35

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Бураков А. Р.

Науковий керівник – к.і.н., доц. Бадєєва Л. І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

каф. українознавства, м. Харків, Україна

Тел.: +38(063) 107-75-53, e-mail: artem.burakov@nure.ua.

This thesis tells about the rich history of Ukrainian spelling. The author highlights the main historical stages during which changes were made and describes the main episodes of the formation of Ukrainian writing, spelling rules, punctuation, alphabet and graphics. It is also necessary to note the huge influence of Ukrainian writers and their works on the development of speech and spelling. Therefore, the main purpose of this work is to show how important writing is for the Ukrainian nation and what innovations new generations have brought to the development of the Ukrainian language.

Український правопис є невід'ємною частиною нашої історії, що веде свій початок від глибокої давнини та зазнає змін у сьогоденні. Він охоплює графіку, орфографію та пунктуацію. Над правописом працювало багато мовознавців, а саме: Данильчук Д. В. [1], Зубков М. Г. [2], Ющук І. П. [3] та багато інших. Тому впевнено можна сказати, що жодна нація не могла б існувати без писемності. В. Сосюра писав: «А мова – це душа народу, народ без мови – не народ» [4]. Мета цієї роботи полягає в тому, щоб проаналізувати основні історичні етапи становлення українського правопису та відзначити його важливість для української нації.

В умовах прийняття християнства в Київській Русі наприкінці X ст. підґрунтям для формування української писемності став старослов'янський правопис, який залишив відбиток у східнослов'янській орфографії. Цей правопис був започаткований творцями слов'янської азбуки й підтримувався вихідцями з Болгарії, що переписували церковні тексти.

Подальший етап розвитку правопису розпочався лише в кінці XIV ст. під назвою староукраїнський період. У цей проміжок часу мали найбільшу вагу правила, розроблені тирновським патріархом Євтимієм, що відобразились у праці Л. Зизанія «Грамматика словенска» 1586 р. Цей Євтиміїв правопис міцно вкорінився до початку XVII ст.

Одним із головних епізодів становлення української писемності стало видання доленосної праці М. Смотрицького «Грамматика славенскія правилноє синтагма» 1619 року [5], де вперше в історії нашої лінгвістики були описані норми церковнослов'янського правопису, що базувалися на староукраїнській мові. Багато з його правил орфографії й пунктуації збереглися й сьогодні. Згодом, у 1708 році, українські вчені сприяли

розробленню нового алфавіту й графіки, спрощеній порівняно з традиційною кирилицею. Новий шрифт літер став фундаментом для використання трьома мовами у сучасності.

Новоукраїнський період розпочався у ХІХ столітті та став найскладнішим етапом в історії українського правопису, який окреслюється різноманітними орфографічними системами та втручанням державних чинників у справи лінгвістів. У 1798 році поштовхом до пошуків сучасних способів відтворення української мови у писемному вигляді став твір «Енеїда» Івана Котляревського. Виникла потреба у зміні традиційного письма. Були додані літери і, є, ї та буквосполучення йо,ьо. Через зміну та розмаїття вживання алфавіту в цей період нараховувалася велика кількість правописних способів, найвідоміші з них: правописна система Олексія Павловського; варіант «Русалки Дністрової» (1837); правописна система П. Куліша; драгоманівка (створена в 70-х рр. ХІХ ст. у Києві гуртом українських діячів культури, куди входив і М. Драгоманов); желехівка (створена українським вченим Є. Желехівським).

Перший офіційний правопис був створений Центральною Радою у 1918 році під назвою «Головні правила українського правопису». Через 10 років був ухвалений «Проект українського правопису», який отримав назву «скрипниківський». Під час «перебудови» питання українського правопису знову стало актуальним. Товариство української мови ім. Т. Шевченка розробили оновлений варіант правопису, що був затверджений 14 листопада 1989 р.

Отже, історія українського правопису досить проблематична, однак без цього не сформувалася б чинна орфографія, якою ми користуємося сьогодні. Оновлення мови, безумовно, пов'язане з її розвитком. Писемність постійно потребує змін, адже нові покоління потребують удосконалення своєї мови. Можна лише здогадуватися, які нововведення в правописі розглядатимуться владою у майбутньому. Проте очевидно, що вони мають відбивати зміни у мовній системі на конкретному етапі та ґрунтуватися на дотриманні мовної традиції.

Список використаних джерел

1. Danyl'chuk, D. V. (2013). *Ukrayins'kyu pravopys: Rozdorizhzhya i dorohovkazy*. Kyiv: Lybid'.
2. Zubkov, M. H. (2004). *Ukrayins'ka mova: Universal'nyy dovidnyk*. Kharkiv: Vydavnychyu dim «Shkola».
3. Yushchuk, I. P. (2005). *Ukrayins'ka mova*. Kyiv: Lybid'.
4. Sosyura, V. M. (1960). «Yak ne lyubyty ridnu movu» - zi zbirky «Blyz'ka dalyna».
5. (2019). Do 400-richchya pershoho vydannya “Hrammatiky slavyenskiya pravylnoye Svntagma...” Meletiya Smotryts'koho. Vylucheno z https://cdiak.archives.gov.ua/ab_2019_11_08.php